

Bava Metzia (61b)

„לא תגנבו“ דכתב רחמנא למה לי — **What need is there for the Merciful One to write explicitly in His Torah (Leviticus 19:11): *You shall not steal?*** The prohibition could have been learned by way of derivation from the prohibitions against taking interest and fraud.

The Gemara answers:

לכדתנא — The separate prohibition against stealing is necessary **to teach** the lessons of the following **Baraisa**: לא תגנב על מנת למיקט — **You shall not steal even for the purpose of annoying** someone; לא תגנב על מנת לשלם תשלומי כפל — **and you shall not steal, even for the purpose of benefiting the victim by repaying him the double payment.**

Kiddushin (Mishnah 69a)

יכולין ממזרין לטיהר — **Mamzerim can be purified** in the sense that they will not transmit their illegitimacy to their descendants. **How so?** ממזר ששנשא שפחה הולד עבד — **If a mamzer married a Canaanite slavewoman, the offspring is a slave** and not a *mamzer*, since the offspring of a Jewish man and a slavewoman is accorded his mother's legal status. שיחררו — **If [the master] later emancipated [the offspring],** הובו בן חורין — **it turns out that the child becomes a freeman** and is permitted to marry an unblemished Jewish woman. רבי אליעזר אומר — **R' Eliezer says: This [one] is a slave who is a mamzer.** R' Eliezer rejects R' Tarfon's method of purification.

Kiddushin (Gemara 69a)

תא שמע — **Come, learn** a proof that R' Tarfon was actually recommending that a *mamzer* go ahead and marry a slavewoman: דאושפזיכניה דרבי שמלאי ממזר הוה — **For R' Simlai's landlord was a mamzer** ואמר ליה — **and [R' Simlai] once said to him,** אי אקדמתך — **“If I had [known] you before you were married, I would have advised you to purify your children** from the blemish of your illegitimacy.” — אי אמרת בשלמא לכתחילה — **Now, it is well if you say** that R' Tarfon held that a *mamzer* may marry a slave **with the full approval of Jewish law,** שפיר — **for then it is good** that R' Simlai would have recommended that the landlord marry a slavewoman, since that action constitutes a legitimate means of purification. אלא אי אמרת דיעבד — **But if you say** that a *mamzer* is forbidden to marry a slave and that R' Tarfon's method is to be employed only **after the fact** of just such an illegal marriage, מאי ניהו — **what is it** that R' Simlai would have advised the landlord to do? Surely R' Simlai would not have counseled him to violate the prohibition against his marrying a slave! This episode thus establishes that a *mamzer* may marry a slave with the full approval of Jewish law.

The Gemara objects:

דמנסיב ליה עצה ואמר ליה — The episode is not conclusive, **for indeed [R' Simlai] could have offered [the landlord] other advice, saying to him:** זיל גנוב ואזדבן בעבד עברי — **“Go steal from another Jew and then be sold by the court as a Hebrew servant.** You will then be permitted to cohabit with a slavewoman provided by your master.” Hence, it is possible that the Torah forbids a *mamzer* to marry a slave, and yet there would be ways to circumvent the prohibition. This episode thus proves nothing about the nature of R' Tarfon's statement.

שלחן ערוך (שמח, א) - אסור לגנוב אפילו כל שהוא דין תורה, ואסור לגנוב אפילו דרך שחוק ואפילו על מנת להחזיר או כדי לשלם תשלומי כפל או כדי לצערו הכל אסור כדי שלא ירגיל עצמו בכך.

כדי שלא ירגיל עצמו בכך

לחם משנה (הלכות גניבה א, א) - משמע דהא על מנת למיקט ליכא ביה אלא איסורא בעלמא אבל לאו ליכא דומיא דכל שהוא דהוי איסור ולא לאו דבחדא כילינהו, ודבר זה קשה דכיון דעיקר קרא דלא תגנוב אתי לדרוש דעל מנת למיקט אם כן לאו איכא ביה, לכך נראה דרבינו ז"ל סבור כדברי התוספות ז"ל שכתבו שם... האי דרשא דדרשינן בלא תגנוב בעל מנת למיקט אסמכתא בעלמא היא.

יד המלך - בכלהו איסור תורה יש וכן היא דעת הרמב"ם ומה שכתב שלא ירגיל עצמו לכך זהו כעין נתינת טעם להקרא.

על מנת לשלם כפל

ב"ח (שנט, ג) - ואין להקשות דבגנבה אסור על מנת לשלם אפילו זכות הוא לו כגון על מנת לשלם תשלומי כפל... דהתם היינו טעמא כדי שלא ירגיל עצמו בכך כדכתב הרמב"ם ריש הלכות גנבה... וטעם זה לא שייך אלא בגנבה שהיא בסתר ושכיחא להו טובא מה שאין כן בגזלה בפרהסיא דלא שכיחא.

ש"ך (שנט, ג) - ואף על גב דאמרינן לעיל ר"ס שמ"ח דאסור לגנוב על מנת לשלם כפל התם מיירי בשאינו מזכה לו על ידי אחר דאם מזכה לו על ידי אחר לאו גנבה מיקרי כיון שהאחר יודע מזה, והב"ח תירץ בדוחק.

על מנת למיקט

שיטה מקובצת - יש מפרשים דאירי שהוא אינו רוצה לעכב הגניבה בידו אלא גונב כדי לצערו, ולא נראה דהא מעשים בכל יום שעושים כך ולכך יש מפרשים דודאי בדעתו לעכב הגניבה בידו אלא אינו גונב בשביל שום הנאה אלא כדי לצערו.

קצות החושן (שמח, א) - מלשון הרמב"ם בספר המצות נראה דאפילו רצונו להשיב הגניבה נמי הוי על מנת למיקט... לצער הבעלים ולהדאיבן ואחר כך ישיבהו לו וע"ש, ואם כן דמעשים בכל יום ראוי לזיהר בזה.

ספר חסידים (ס' תקפה) - אחד היה עשיר והיה לו בני בית הרבה והיו גונבים ממונו של אותו עשיר ובנו האחד של העשיר היה יודע... אמר הבן אגנוב לאבי הכל שאם לא אקח לו הם יגנבו הכל וישאר אבי ערום... א"ל בחכמה עשית.

פתחי חושן (א, סקט"ז) - ויש לעיין אם מותר לגנוב לצורך הנגב כגון שידוע שצריך לאיזה דבר ואינו רוצה ליהנות מממונו אם מותר ליקח ממנו שלא בידיעתו ולקנות או לעשות עבורו, והנה אם הוא צורך גדול נראה שמוותר... ואף על פי שאפשר לדחות דכל הני היינו על פי בית דין אבל לא דרך גניבה וגזילה נראה מסברא דכל שאינו נוטל אלא לצורך הנגזל ממש אין זה דרך גניבה אבל לדבר שאינו צורך גדול יש להסתפק.

עונג יום טוב (ס' מא) - מה שאמרו הגונב על מנת למיקט עובר היינו דוקא כשמתכוין לצערו אבל כשמתכוין להכשיר זרעו מותר.

אפילו דרך שחוק

רמ"א (אורח חיים תרצ, ח) - בני אדם החוטפים זה מזה דרך שמחה אין בזה משום לא תגזול ונהגו כך.
רמ"א (תרצה, ב) - ויש אומרים דאם הזיק אחד את חברו מכח שמחת פורים פטור מלשלם.
רמ"א (חושן משפט שעה, ט) - בחורים הרוכבים לקראת חתן וכלה והזיקו זה את זה ממון חברו דרך שמחה ושחוק וכן בשאר דבר שמחה הואיל ונהגו כן פטורין.

שו"ת קנין תורה (ב, קב) - בעת שמחה אם לוקח בפניו דבר משלו ומראה בזה ידידות דכמוני כמוהו כאחד מבני ביתו המרשה לעצמו ליקח דבר השייך לו מה שאין כן בגנב הלוקח שלא בפניו בעליו בזה אין שייך שום הראות שמחה בשעת הגניבה לכן אסור אפילו בגונב לשם שחוק... ומצינו כעין זה בדברי הב"ח.

פתחי חושן (א, סקט"ו) - לענ"ד נראה שלא התיר הרמ"א אלא דרך שמחה בשעת שמחה אבל גונב דרך שחוק סתם אסור.

מהר"ם חלאווה (פסחים קיד.) - גוזלים זה מיד זה לשמחה כדי שישאלו התינוקות ולא ישנו.

אורחות חיים (ס' תעג, יט) - ועל בספר מאורי אור שכתב דמה שגונבים התינוקות האפיקומן מתחת הכסא הוא בדוי והבל ובגוים נשמע שיהודים לומדים ללדיהם לגנוב זכר ליציאת מצרים "וינצלו" על כן המונע משובח.